

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

КОТЕНКО НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА

УДК 378.091.33-027.2:004.3/.4(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ В ПРОЦЕСІ
НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця - 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент,
Калашніков Ігор В'ячеславович,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри математики та методики викладання математики, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Литвин Андрій Вікторович,
Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, провідний науковий співробітник відділу природничо-математичних дисциплін, м. Львів;

кандидат педагогічних наук,
Домінський Олег Станіславович,
Вінницький технічний коледж, директор, м. Вінниця.

Захист відбудеться «___» лютого 2013 р. о 11.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, 2-й корпус, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий «___» січня 2013 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Нині в Україні, як і в усьому світі, відбувається інтенсифікація процесів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). На розвитку галузі зв'язку та сфери інформатизації ґрунтується стратегія входження нашої держави в глобальну інформаційну спільноту. Впродовж останніх років плідно реалізується всебічний розвиток галузі. Нині зв'язок та інформатизація стали одними з найважливіших складових економіки України, стабільно забезпечуючи формування дохідної частини державного бюджету країни.

Галузь зв'язку є однією з найбільш наукомістких галузей інфраструктури суспільства, гарантом технологічних інновацій і входження України до світового інформаційного простору. Розвиток галузі безпосередньо залежить від постійного припливу кадрів нової генерації, які мають високий теоретичний та практичний рівень підготовки. Найважливіше завдання інтелектуального оновлення галузі покладено на галузеві навчальні заклади, наукові та науково-дослідні установи.

Сучасне суспільство потребує системної підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних та мобільних на ринку праці фахівців галузі зв'язку. Така підготовка значною мірою залежить від системи організації процесу навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ).

Проблеми підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності висвітлено в роботах В.Ю. Бикова, Л.В. Барановської, І.М. Бендери, О.С. Гребенюка, Р.С. Гуревича, О.М. Джеджули, І.А. Зязюна, М.М. Козяра, А.М. Коломієць, Н.Г. Ничкало, О.Г. Романовського, Г.С. Тарасенко, В.І. Шахова та ін.

Українські автори, здебільшого, досліджуючи особливості практичної підготовки студентів, акцентують на ролі виробничих практик, однак проблема організації та проведення навчальних практик залишається поза їхньою увагою. Питання організації та проведення навчальних практик у майбутніх техніків зв'язку взагалі не було предметом спеціального дослідження.

Підготовку фахівців галузі зв'язку у своїх роботах розглянули Ю.Л. Дещинський, Б.Т. Камінський, С.М. Мамрич, Г.М. Медведь, Г.Ю. Сорокіна та ін. У їхніх дослідженнях висвітлено низку питань, що стосуються викладання спеціальних дисциплін, формування за їхньою допомогою загальнотехнічних знань, умінь та навичок і професійних компетенцій. Проте у їхніх роботах не досліджено організаційно-педагогічні умови проведення навчальних практик, які є важливими складовими змісту професійної освіти.

Навчальні практики сприяють міцності теоретичних знань, удосконаленню практичних умінь та навичок, розвитку професійних здібностей, оволодінню студентами сучасним обладнанням. Цей вид практики студентів зазвичай проводять на відповідно оснащених базах навчальних закладів, що суттєво відрізняє їх від виробничих практик, які проводять на підприємствах.

У положенні «Про проведення практики студентів ВНЗ України» від 30 квітня 1993 року розглянуто загальні питання організації, проведення і підведення підсумків усіх видів практик студентів різних спеціальностей у навчальних закладах України: технікумах (училищах), коледжах, інститутах, консерваторіях, академіях, університетах та ін.

У нашому дисертаційному дослідженні увагу зосереджено на організації, проведенні і підведенні підсумків навчальних практик у ВНЗ галузі зв'язку I-II рівнів акредитації.

З огляду на стрімкий розвиток галузі зв'язку зростає потреба підприємств цієї галузі у фахівцях з високим рівнем практичної підготовки. Натомість у листі Міністерства освіти і науки України (МОНУ) 1/9–93 від 07 лютого 2009 року «Про практичну підготовку студентів» йдеться про низький рівень практичної підготовки випускників ВНЗ. Не є винятком і випускники ВНЗ галузі зв'язку. Причиною такої ситуації є мала кількість наукових досліджень щодо підготовки фахівців галузі зв'язку та низька якість методичного забезпечення навчальних практик, що можна пояснити недостатньою увагою до них з боку науковців (нині увагу зосереджено на підвищенні якості проведення занять із спеціальних дисциплін або виробничих практик).

Ясна річ, потреба підприємств галузі зв'язку у фахівцях з високим рівнем практичної підготовки зростає, а рівень практичної підготовки студентів залишається низьким. Для підвищення якості практичної підготовки студентів варто основну увагу звернути на забезпечення організаційно-педагогічних умов проведення навчальних та виробничих практик.

Науковий аналіз проблеми, що досліджується, дав змогу виділити такі **тенденції та суперечності** в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі зв'язку:

- через розширення сфери діяльності підприємств галузі зв'язку (надання нових видів послуг, оновлення обладнання та ін.) зростає потреба таких підприємств у фахівцях з високим рівнем практичної підготовки, проте навчальні заклади не приділяють достатньої уваги підвищенню цього рівня, про що йдеться у листі МОНУ 1/9–93 від 07 лютого 2009 року «Про практичну підготовку студентів»;

- готовність до професійної діяльності формується впродовж чітко спланованого навчального процесу, кожна складова якого має бути високої якості, проте нині підготовці, проведенню та підведенню підсумків навчальних практик приділяється недостатньо уваги, що знижує їх якість і негативно впливає на рівень готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців;

- треба підвищити якість проведення навчальних практик, що сприятиме формуванню готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців галузі зв'язку, однак відсутні чіткі рекомендації щодо організаційно-педагогічних умов їх проведення, методичне забезпечення низької якості та застаріле.

Названі тенденції та невирішені суперечності в професійній підготовці майбутніх фахівців галузі зв'язку визначають **актуальність і доцільність** нашого дослідження. Соціально-педагогічна значущість проблеми та її недостатня теоретична та методична розробленість, об'єктивна потреба у фахівцях, які здатні вирішувати низку практичних проблем, що можуть постати перед ними в професійній діяльності, дали підстави для обрання теми дослідження: **«Формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в межах теми «Теоретичні та методичні основи технологій електронного навчання в закладах професійної освіти» (наказ МОНУ № 1043 від 17.11.2008).

Тему дисертації затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 4 від 19.12.2007) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 30.09.2008).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі проведення навчальних практик, експериментально визначити ефективні методи, форми та засоби проведення навчальних практик.

Об'єкт дослідження – підготовка до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців ВНЗ I–II рівнів акредитації в процесі навчальних практик.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності під час проведення навчальних практик студентів у коледжах зв'язку.

Гіпотеза дослідження: формуванню готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку сприятимуть навчальні практики за таких організаційно-педагогічних умов:

- оновлення мети, завдань та змісту навчальних практик відповідно до сучасних вимог роботодавців щодо компетентності техніків-зв'язківців;
- використання ІКТ у процесі навчальних практик;
- застосування адекватних засобів контролю для перевірки формування готовності до професійної діяльності.

Сформульовану мету забезпечує виконання таких **завдань**:

1. З'ясувати сучасний стан методичного забезпечення навчальних практик, проаналізувати їх організацію й особливості проведення з погляду формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку у ВНЗ.

2. Визначити й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови проведення навчальних практик у коледжах зв'язку, що сприятимуть формуванню готовності студентів до майбутньої професійної діяльності.

3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель формування готовності до професійної діяльності техніків зв'язку в процесі навчальних практик.

4. Створити комплекс методичного забезпечення навчальних практик, методичні рекомендації для керівників навчальних практик щодо формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців.

Нормативною базою дослідження стали основні положення Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про зв'язок», положення «Про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», положення «Про проведення практики студентів ВНЗ України», лист МОНУ 1/9–93 від 07 лютого 2009 року «Про практичну підготовку студентів», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові ідеї в галузі філософії, психології та педагогіки, що відображають сучасні уявлення про підготовку студентів у ВНЗ (С.М. Гончаров, Р.С. Гуревич, Б.А. Душков, М.І. Дяченко, Л.А. Кандибович, А.І. Кузьмінський, В.П. Мельник, С.О. Сисоєва, П.І. Сікорський, З.І. Слєпкань, В.І. Шахов та ін.); принципи застосування ІКТ у навчальному процесі (М.І. Жалдак, М.Ю. Кадемія, В.І. Клочко, А.М. Коломієць, С.О. Семеріков, О.В. Шестопалюк та ін.); методи конструювання тестів (В.С. Аванесов, В.С. Кухаренко та ін.); принципи професійної підготовки техніків (О.А. Ігнатюк, О.І. Ляшенко, О.Г. Романовський та ін.); особливості підготовки фахівців галузі зв'язку (Ю.Л. Дещинський, Г.М. Медведь та ін.); принципи практичного навчання студентів (П.В. Лауш, В.П. Погребняк, В.Г. Северов, А.В. Хуторський та ін.). В основу дослідження було покладено особистісний (І.Д. Бех, В.Г. Кремень, В.Ю. Стрельников), діяльнісний (І.О. Зязюн, М.М. Солдатенко), компетентнісний (В.І. Байденко, І.Г. Єрмаков, І.О. Зимняя, В.А. Петрук, О.І. Пометун, Д. Равен та ін.) підходи.

Для перевірки гіпотези і розв'язання поставлених завдань було використано сукупність таких **методів дослідження**:

- теоретичний аналіз психологічної, педагогічної та науково-методичної літератури, директивних і нормативних документів з метою з'ясування стану проблеми дослідження;

- вивчення та узагальнення досвіду планування, проведення та підведення підсумків навчальних практик у коледжах галузі зв'язку з метою визначення позитивних і негативних аспектів такої форми роботи;

- педагогічний експеримент, під час якого використовувалися такі методи дослідження: спостереження; опитувальні методи (бесіди, анкетування, інтерв'ю); аналіз результатів проходження навчальних практик студентами коледжів галузі зв'язку; тестування та методи статистичної обробки результатів експерименту з метою з'ясування дієвості запропонованої моделі формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик.

Експериментальною базою дослідження були: Державний заклад «Київський коледж зв'язку», Харківський коледж державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, Львівський коледж зв'язку державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, Київський технікум електронних приладів.

У педагогічному експерименті брали участь 648 студентів та 47 випускників ВНЗ галузі зв'язку напряму підготовки 6.050102 «Комп'ютерна інженерія» і 26 викладачів.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- уперше теоретично *обґрунтовано* й експериментально *перевірено* організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності техніків зв'язку в процесі проведення навчальних практик (оновлення мети, завдань та змісту навчальних практик відповідно до сучасних вимог роботодавців до компетентності техніків-зв'язківців; використання ІКТ у процесі навчальних практик; застосування адекватних засобів контролю для перевірки формування

готовності до професійної діяльності) та модель формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку у процесі навчальних практик;

- *удосконалено* комплекс заходів у межах навчальних практик, що сприяють формуванню готовності до професійної діяльності техніків зв'язку (залучення провідних фахівців галузі зв'язку до читання лекцій, проведення екскурсій на підприємства, дотримання чіткої структури проведення навчальних практик, оновлення навчальних посібників та інших засобів навчання); *уточнено й розкрито* методика проведення навчальних практик;

- *подальшого розвитку* набули форми (екскурсія, лекція, інструктаж, практична робота, самостійна робота) і методи проведення навчальних практик студентів ВНЗ галузі зв'язку.

Практичне значення представлено рекомендаціями щодо розробки наскрізних програм практик. На основі рекомендацій розроблено наскрізні програми практик для напряму підготовки 6.050102 «Комп'ютерна інженерія». До навчальної ознайомчо-професійної практики створено комплекс методичного забезпечення (робоча програма, тексти лекцій, технологічні карти, завдання до самостійної роботи, тестові завдання, журнал студента-практиканта, електронний посібник «Ознайомчо-професійна практика»). Складено методичні рекомендації для керівників практик щодо проведення навчальної електромонтажної та навчальної ознайомчо-професійної практики студентів.

Теоретичні положення та експериментальні дані можуть бути використані викладачами для вдосконалення фахової підготовки майбутніх техніків зв'язку.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Державного закладу «Київський коледж зв'язку» (довідка № 837 від 17.10.2011), Харківського коледжу державного університету інформаційно-комунікаційних технологій (довідка № 753 від 03.11.2011), Львівського коледжу зв'язку державного університету інформаційно-комунікаційних технологій (довідка № 657 від 27.10.2011), Київського технікуму електронних приладів (довідка № 19 від 16.01.2012).

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення і результати дослідження обговорено на VI Науковій конференції ДУІКТ «Сучасні тенденції розвитку технологій в інфокомунікаціях та освіті» (Київ, 2009); Всеукраїнській науково-методичній конференції «Розвиток інтелектуальних вмінь та творчих здібностей учнів і студентів у процесі навчання математики» (Суми, 2009); Всеукраїнській науково-методичній конференції «Стан та перспективи підготовки вчителя математики в Україні» (Вінниця, 2009); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі» (Кривий Ріг, 2010); VII Всеукраїнській конференції молодих науковців «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (Черкаси, 2010); 8-й Міжнародній науково-технічній конференції «Новітні комп'ютерні технології НОКОТЕ'2010» (Севастополь, 2010); Міжнародній Інтернет-конференції «Впровадження електронного навчання в освітній процес: концепції, проблеми, рішення» (Тернопіль, 2010); VII Науковій конференції ДУІКТ «Сучасні тенденції розвитку технологій в інфокомунікаціях та освіті» (Харків, 2010); Міжвузівській

науково-практичній конференції «Наукова діяльність студентів як шлях формування їх професійних компетентностей» (Суми, 2010), Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології в освіті, науці і виробництві» (Луцьк, 2011).

Результати дослідження періодично розглядалися на засіданнях циклової комісії комп'ютерних систем та мереж (2007–2011 рр.) та на засіданнях кафедр інноваційних та інформаційних технологій в освіті та теорії і методики технологічної і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, запропоновані наскрізні програми практик було обговорено на методичному семінарі «Розробка наскрізних програм практик», що проводився на базі Державного закладу «Київський коледж зв'язку» 05.01.2011.

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 19 публікаціях (19 одноосібних). З них – 7 статей у провідних фахових виданнях з переліку ВАК, 7 тез у збірниках матеріалів конференцій та 5 методичних посібників. Загальний обсяг особистого доробку становить 16,1 друкованих аркушів.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації – 277 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 184 сторінках. Робота містить 21 таблицю на 13 сторінках і 22 рисунки на 9 сторінках. П'ятнадцять додатків розміщені на 65 сторінках. Список використаних джерел містить 238 найменувань з них 13 – іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету дослідження та поставлено низку завдань, що сприяють її досягненню; визначено гіпотезу, об'єкт, предмет і теоретико-методологічні основи дослідження; розкриті наукова новизна, теоретичне й практичне значення; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «**Готовність до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку як педагогічна проблема**» здійснено аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури щодо висвітлення в ній проблеми готовності до професійної діяльності техніків галузі зв'язку. З'ясовано зміст понять «діяльність», «професійна діяльність», «готовність до професійної діяльності».

Готовність до професійної діяльності акумулює, з одного боку, запас професійних знань, умінь і навичок; з іншого, – риси особистості: переконання, здібності, інтереси, професійну пам'ять, мислення, увагу, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, а також уміння підтримувати свій фізичний стан на належному рівні, що забезпечить успішне виконання професійних функцій.

Визначено, що проблема формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку в процесі навчальних практик не мала спеціального вивчення в теоретичному і практичному аспектах.

Здійснено аналіз сутності понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», що уможливив визначення поняття «професійна компетентність техніків зв'язку». *Професійна компетентність техніків галузі зв'язку*

– це знання, уміння, навички та досвід, що забезпечують виконання завдань галузі зв'язку на високому рівні.

Визначено професійні компетенції, що повинні вдосконалюватися під час навчальної електромонтажної та ознайомчо-професійної практики студентів-бакалаврів, які навчаються за напрямом підготовки «Комп'ютерна інженерія» у ВНЗ галузі зв'язку. Компетенції було сформульовано відповідно до таких вимог:

- *науковість* – знання, вміння та навички, здобуті під час навчання у ВНЗ, повинні мати міцне наукове підґрунтя;

- *мобільність* – це властивість компетенцій, що дозволяє їм змінюватися (трансформуватися) відповідно до займаної посади, тобто враховувати виробничі функції та відповідні типові професійні завдання;

- *удосконалюваність* – будь-яка компетенція, здобута в результаті навчання у ВНЗ галузі зв'язку, має бути такою, яку можна вдосконалювати в процесі професійної діяльності, а також у процесі виконання нових посадових обов'язків;

- *психологічна готовність* – кожен фахівець галузі зв'язку має бути психологічно готовим до використання і застосування знань, умінь, навичок та досвіду, здобутих у процесі навчання.

З метою визначення критеріїв готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку нами було проведено опитування роботодавців провідних підприємств галузі зв'язку. На основі опитування та з врахуванням сучасних підходів до визначення критеріїв і рівнів готовності до професійної діяльності, виділено три критерії готовності до професійної діяльності: психологічна готовність, професійні знання та професійні вміння. Ці критерії є оптимальними для дослідження готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців. На основі проведених досліджень запропоновано виділити такі рівні сформованості психологічної готовності: високий, середній, низький. Рівні професійних знань та професійних умінь запропоновано виділити такі: високий, достатній, задовільний, незадовільний.

Виділення таких рівнів готовності до професійної діяльності уможливорює проведення паралелей між наявною в Україні традиційною словесною чотирибальною системою оцінювання знань, умінь та навичок студентів («відмінно», «добре», «задовільно», «не задовільно»), шкалою ECTS, рівнями готовності до професійної діяльності та пороговим рівнем компетенцій. На рис. 1 показано залежність між рівнями критеріїв готовності до професійної діяльності та пороговим рівнем компетентності.

На основі рекомендацій, представлених у Галузевому стандарті вищої освіти України та у положенні «Про проведення практики студентів ВНЗ України», ми розробили модель формування готовності до професійної діяльності техніків зв'язку в процесі навчальних практик (рис. 2). Основна мета запропонованої моделі полягає в забезпеченні формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку в процесі навчальних практик.

У другому розділі **«Організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку в процесі навчальних практик»** з'ясовано які організаційно-педагогічні умови забезпечують максимально ефективно проведення навчальних практик.

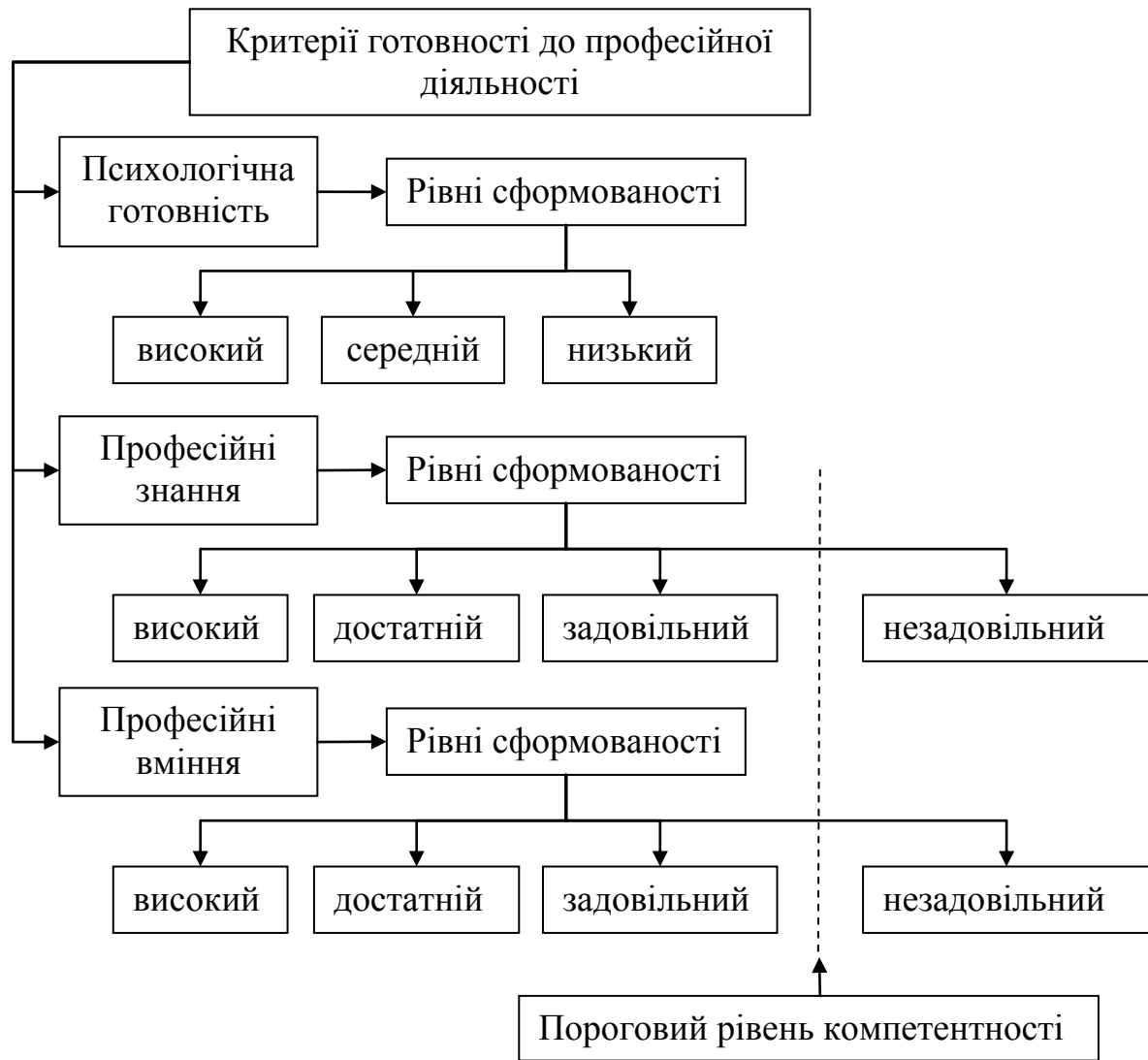

Рис 1. Критерії готовності до професійної діяльності

Оновлення мети, завдань та змісту навчальних практик відповідно до сучасних вимог роботодавців до компетентності техніків-зв'язківців є першою організаційно-педагогічною умовою успішного формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик. Оновлення мети, завдань та змісту навчальних практик має розпочинатися з оновлення наскрізної програми практик, що є важливою умовою їхнього ефективного планування і проведення, та на її основі робочих програм навчальних практик. Зміст робочої програми впливає на оновлення всього методичного забезпечення навчальних практик.

Зміст наскрізної програми має відповідати положенням, наказам і рішенням колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України щодо практики студентів (зокрема положенню «Про проведення практики студентів ВНЗ України», затвердженому наказом МОНУ від 08.04.1993), а також навчальному плану спеціальності і кваліфікаційній характеристиці фахівців. На основі цієї програми розробляють робочі програми відповідних видів практик. Загалом наскрізна і робочі програми практики затверджуються керівником ВНЗ.

Рис. 2 Модель формування готовності до професійної діяльності техніків зв'язку в процесі навчальних практик.

У рамках дисертаційного дослідження, на основі проаналізованих наскрізних програм і рекомендацій, представлених у положенні «Про проведення практики студентів ВНЗ України», нами сформульовано рекомендації щодо розробки наскрізних програм практик: відповідність вимогам Міністерства науки і освіти, молоді та спорту України; цілеспрямованість практичної підготовки; зв'язок практичної підготовки з теоретичним навчанням; неперервність практичної підготовки; залучення інтелектуальних та матеріальних ресурсів; активізація самостійної творчої діяльності студентів; неперервність контролю практичної підготовки.

Для кожної навчальної практики, передбаченої навчальним планом підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки «Комп'ютерна інженерія» кваліфікації «Технічні фахівці в галузі обчислювальної техніки», розроблено рекомендації щодо використання методів, форм та засобів навчання, що сприяють досягненню поставленої мети.

Другою організаційно-педагогічною умовою формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку є *використання ІКТ у процесі навчальних практик*. У сучасному суспільстві взагалі і в освіті зокрема ІКТ посідають вагоме місце. За умови правильного і доречного їх застосування, сприяють інтенсифікації навчання та в багатьох випадках спрощують роботу викладача.

Використання ІКТ у процесі навчальних практик майбутніх техніків зв'язку умовно можна поділити на такі категорії: створення та використання електронних курсів; створення та використання електронних посібників; розроблення, реалізація та використання тестових програм; використання програм-тренажерів; застосування відеофрагментів; використання ресурсів мережі Інтернет; використання персонального комп'ютера як допоміжного засобу.

Для якісного результативного планування та проведення навчальних практик рекомендуємо до кожної передбаченої навчальним планом практики розробити електронний курс, до складу якого входитимуть такі важливі компоненти як електронний посібник та система тестувань. До складу електронного посібника мають увійти всі методичні розробки, потрібні студенту-практиканту в процесі навчальної практики (лекції, технологічні карти, завдання для самостійної роботи, тренувальні тести та ін.).

Досить зручним під час проведення навчальних практик, і таким, що підвищує їх ефективність, є персональний сайт викладача, на якому розміщено увесь матеріал, що використовується під час навчальних практик, а також матеріал, що використовується під час вивчення суміжних навчальних дисциплін. Сайт дає змогу мати доступ до теоретичних відомостей, до практичних завдань, до завдань, що виносяться на самостійну роботу, до прикладів оформлення звітів, до решти потрібних матеріалів з будь якого персонального комп'ютера, що підключений до мереж Інтернет.

Для визначення ставлення студентів до використання ІКТ у процесі навчальної ознайомчо-професійної практики було проведено анкетування. Анкетування проводилося після проходження студентами практики. Отримали такі результати: 83,2% студентів вважають, що ресурси мережі Інтернет допомагають у процесі

проходження практики; 94,2% студентів засвідчили, що електронний посібник «Ознайомчо-професійна практика» допомагає в процесі проходження практики; 52,2% студентів переконані, що для ознайомлення з функціональними обов'язками техніка галузі зв'язку найефективніше використовувати екскурсії на підприємства, 21,5% вважають що відеоматеріалів про роботу підприємства достатньо, 10,4% відповіли, що потрібно проводити лекції провідних фахівців галузі і лише 4,8% вважають, що достатньо лекцій викладача навчального закладу; 25,2% студентів повідомили, що для набуття навиків створення додатків у середовищі програмування C++Builder, крім самого середовища, найефективніше використовувати посібник (паперовий варіант чи електронний), 25,2% надають перевагу відеоурокам, а 49,6% потребують пояснень викладача.

Проведене анкетування свідчить, що використання ІКТ у процесі навчальних практик подобається студентам, але при цьому вони весь час потребують допомоги викладача, його порад та консультацій.

Застосування адекватних засобів контролю для перевірки формування готовності до професійної діяльності – третя організаційно-педагогічна умова формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку в процесі навчальних практик. Правильно сплановані заходи щодо перевірки та оцінювання навчальних досягнень студентів під час навчальних практик насамперед виконують не лише функцію контролю, а й такі важливі функції, як навчальна та мотиваційна. Вони є ефективними, якщо проводяться сплановано, систематично, обґрунтовано, з доброзичливим ставленням до студента з боку викладача. Студенти мають бути проінформованими щодо критеріїв оцінювання. Це допомагає їм краще орієнтуватися у власних досягненнях та відповідно до них коригувати темп та якість своєї роботи.

У цьому розділі детально описані всі заходи щодо планування (методи, форми, прийоми, засоби), використання ІКТ та проведення контролю навчальних практик бакалаврів напряму підготовки «Комп'ютерна інженерія», а саме: навчальної електромонтажної практики та ознайомчо-професійної практики.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців»** визначено організацію і методіку проведення експерименту, описано суть кожного його етапу, обґрунтовано вибір статистичних методів, що використовувалися в процесі експериментального дослідження, висвітлено результати проведеного дослідження.

Відповідно до поставленої мети та сформульованих завдань дослідно-експериментальної роботи ми визначили такі кроки проведення дослідження:

1) розробка програми дослідно-експериментальної роботи щодо формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик;

2) визначення етапів дослідно-експериментальної роботи;

3) створення експертної групи для формулювання професійних компетентностей, що формуються та вдосконалюються під час проведення навчальних практик;

4) розробка критеріїв, показників та рівнів готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку;

5) вибір контрольних та експериментальних груп;

6) визначення початкового рівня готовності до професійної діяльності, за кожним з визначених критеріїв, у студентів контрольних та експериментальних груп;

7) апробація організаційно-педагогічних умов формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик;

8) визначення рівня готовності до професійної діяльності, за кожним з визначених критеріїв, у студентів контрольних та експериментальних груп, після проведення навчальних практик згідно із запропонованою моделлю;

9) аналіз та узагальнення одержаних результатів дослідно-експериментальної роботи.

Дослідно-експериментальна робота тривала з 2006 по 2012 рік, що дало змогу одержати об'єктивні результати.

Експеримент проводився в три етапи: констатувальний (тривав упродовж 2006–2007 рр.), формувальний (тривав упродовж 2008–2009 рр.) та узагальнювальний (тривав упродовж 2010–2012 рр.). Усього в експерименті взяли участь 648 студентів, 47 випускників ВНЗ, що готують фахівців для галузі зв'язку, та 26 викладачів. У констатувальному етапі експерименту брали участь 251 студент, 47 випускників та 17 викладачів. У формувальному етапі експерименту взяли участь 397 студентів та 26 викладачів.

Констатувальний етап експерименту дав змогу зробити висновок про те, у якому стані нині перебуває процес формування готовності до професійної діяльності під час навчальних практик. Зроблено такі висновки: у процесі навчальних практик формування готовності до професійної діяльності здійснюється на дуже низькому рівні (низька якість виконання звітів); рівень готовності до професійної діяльності в процесі навчальних практик майже не зростає (за результатами опитувань студентів, викладачів, випускників). Тому організаційно-педагогічні умови проведення навчальних практик потребують вдосконалення. Під час формувального етапу експерименту проведення навчальних практик у контрольній групі здійснювалося за традиційною методикою, а в експериментальній – на основі розробленої та теоретично обґрунтованої в процесі дисертаційного дослідження моделі формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців під час навчальних практик. Констатувальний етап експерименту підтвердив дієвість запропонованої моделі.

Перевірка готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в контрольній та експериментальній групах здійснювалася за трьома критеріями: психологічна готовність, професійні знання, професійні вміння.

Для визначення впливу навчальних практик на рівень психологічної готовності студентів було здійснено два зрізи (початковий та контрольний). В експериментальній групі засвідчено значні зміни щодо зростання рівнів психологічної готовності: високий рівень на 14,28 %, середній на 41,38%. Для визначення впливу навчальних практик на рівень професійних знань було здійснено

три зрізи (початковий, проміжний, контрольний). Експериментальна група показала такі результати: високий рівень зріс на 8,37 %, достатній рівень зріс на 8,38 %, задовільний зменшився на 12,81 %. Показники контрольної групи значно гірші: високий рівень зріс на 2,57 %, достатній рівень зменшився на 1,55 %, задовільний зріс на 3,61 %. Такі самі дослідження було проведено щодо професійних умінь. Експериментальна група мала такі результати: високий рівень зріс на 12,81 %, достатній рівень зріс на 8,87 %, задовільний зменшився на 17,74 %. Показники контрольної групи: високий рівень не змінився, достатній рівень зріс на 7,73 %, задовільний зменшився на 3,1 %.

З допомогою критерію Пірсона доведено гіпотезу H_1 про те, що відмінності між отриманими показниками в контрольній та експериментальній групах не є випадковими. Спостережуване значення $\chi^2_{емп}$ за кожним із досліджуваних критеріїв представлено в таблиці 1

Таблиця 1

Порівняння контрольної та експериментальної груп
за допомогою критерію згоди Пірсона χ^2

Критерії	Значення	
	Спостережуване $\chi^2_{емп}$	Табличне значення $\chi^2_{крит}$ для рівня значущості $\alpha = 0,05$
Психологічна готовність	12,18	5,99
Професійні знання	8,13	5,99
Професійні уміння	9,75	5,99

Результати, подані в таблиці 1 свідчать про те, що в експериментальній групі, порівняно з контрольною групою спостережуване значення $\chi^2_{емп}$ вище, ніж табличне $\chi^2_{крит}$ для рівня значущості $\alpha = 0,05$. Отже, нульова гіпотеза H_0 про відсутність розбіжностей між одержаними показниками сформованості готовності до професійної діяльності в експериментальній та контрольній групах відхиляється. Натомість приймається альтернативна гіпотеза H_1 , що відмінності між одержаними показниками в контрольній та експериментальній групах не є випадковими (з вірогідністю 95%).

Результати розрахунків уможливають підтвердження висунутої гіпотези дисертаційного дослідження, а тому можна зробити висновок про те, що:

- наскрізна програма практик та вдосконалені на її основі робочі програми забезпечують створення організаційно-педагогічних умов проведення навчальних практик, що є максимально сприятливими для розвитку готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку;

- дидактичний матеріал для проведення навчальних практик, розроблений на основі вдосконалених робочих програм та з урахуванням особливостей галузі зв'язку, сприяє розвитку готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців;

- якісне технічне забезпечення навчальних практик, що відображає сучасний стан галузі зв'язку та доречно використання ІКТ сприяють розвитку готовності до професійної діяльності майбутніх техніків цієї галузі;

- методи перевірки знань, одержаних після проходження навчальних практик, що не лише визначають їхній рівень, а й стимулюють розумову діяльність студентів, забезпечують узагальнення та систематизацію здобутих знань, сприяють формуванню готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку;

- проведення екскурсій на підприємства галузі зв'язку та залучення провідних фахівців галузі до читання лекцій під час навчальних практик студентів, інформування студентів щодо особливостей їхньої майбутньої професійної діяльності сприяють формуванню готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку.

У **висновках** викладено основні результати проведеного дослідження, визначено перспективи подальших пошуків у цій галузі.

Отже, запропоновані нами організаційно-педагогічні умови проведення навчальних практик сприяють підвищенню рівня готовності до професійної діяльності в майбутніх техніків галузі зв'язку. Це означає, що мети досягнуто, гіпотезу – доведено, завдання розв'язано.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження проблеми формування готовності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик дало змогу запропонувати шляхи її розв'язання.

Узагальнення результатів дослідження дало підстави зробити такі висновки:

1. Аналіз психологічної, педагогічної і методичної літератури дав змогу з'ясувати стан проблеми готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик. Проблема малодосліджена як щодо специфіки підготовки фахівців галузі зв'язку, так і щодо особливостей проведення навчальних практик.

Готовність до професійної діяльності ми трактуємо як володіння теоретичним матеріалом і практичними навичками для виконання конкретного завдання в межах обраної професії; здатність адекватно реагувати на ситуації, що виникають у процесі трудової діяльності; вміння знаходити розв'язки конкретних проблем; володіння комунікативними здібностями; вміння підтримувати своє фізичне здоров'я з урахуванням шкідливих факторів обраної професії.

2. Аналіз вимог роботодавців галузі зв'язку до техніків цієї галузі, результатів опитування провідних фахівців галузі зв'язку та випускників ВНЗ цієї галузі, вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик до знань, умінь і навичок студентів на пряму підготовки «Комп'ютерна інженерія» уможливили визначення організаційно-педагогічних умов проведення навчальних практик у коледжах зв'язку, що сприятимуть формуванню готовності студентів до майбутньої професійної діяльності. До них належать: оновлення мети, завдань та змісту навчальних практик відповідно до сучасних вимог роботодавців щодо компетентності техніків-зв'язківців; використання ІКТ у процесі навчальних практик; застосування адекватних засобів контролю для перевірки формування готовності до професійної діяльності.

Навчальні практики впливають на розвиток професійних знань і вмінь завдяки закріпленню теоретичного матеріалу, вдосконаленню вмінь виконувати завдання, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, відпрацюванню навичок, вдалого виконання професійних завдань; навчальні практики впливають на розвиток психологічної готовності завдяки знайомству з особливостями майбутньої професії через екскурсії на підприємства галузі та лекції провідних фахівців, завдяки вдосконаленню комунікативних здібностей студентів через колективне виконання завдань, завдяки підвищенню мотивації через поінформованість студентів про особливості майбутньої професійної діяльності та усвідомлення ними професійних перспектив.

3. На основі проведеного дослідження було розроблено та теоретично обґрунтовано модель формування готовності до професійної діяльності техніків зв'язку в процесі навчальних практик особливістю якої полягає в побудові навчальної практики на основі принципів практичного навчання, особистісного, діяльнісного і компетентнісного підходів, наскрізної програми як нормативного документа навчального закладу, та вимог роботодавців галузі зв'язку. Згадану модель було практично перевірено під час експериментального дослідження. Одержані результати свідчать про її дієвість.

4. Проаналізовано чинні наскрізні програми практик різноманітних напрямів підготовки студентів, рекомендації щодо їх створення, подані в нормативних документах, та вимоги роботодавців до підготовки техніків зв'язку, у результаті чого були сформульовано та обґрунтовано рекомендації щодо розробки наскрізної програми. Розроблено наскрізну програму практик для напряму підготовки «Комп'ютерна інженерія».

Створено комплекс методичного забезпечення навчальної ознайомчо-професійної практики, до якого увійшли: робоча програма, тексти лекцій, технологічні карти, завдання до самостійної роботи, тестові завдання, журнал студента-практиканта, електронний посібник «Ознайомчо-професійна практика».

Складено методичні рекомендації для керівників навчальних практик щодо формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-зв'язківців, що стосуються планування, проведення та підведенню підсумків навчальної електромонтажної та ознайомчо-професійної практик.

Одним із результатів виконання нашого дисертаційного дослідження є особистий сайт викладача Державного закладу «Київський коледж зв'язку», що містить усі методичні розробки, виконані дисертантом. До них належить методичне забезпечення навчальної ознайомчо-професійної практики та навчальної практики з програмування. Створені в процесі дисертаційного дослідження матеріали можуть бути використані під час проведення навчальних практик у ВНЗ галузі зв'язку та інших навчальних закладах, що готують техніків для галузі зв'язку.

Проведене дослідження, звісно не вичерпує проблеми формування готовності техніків галузі зв'язку до майбутньої професійної діяльності, а лише демонструє вплив навчальних практик на готовність до професійної діяльності та переконує, що за допомогою навчальних практик студентів можна підвищити їхній рівень готовності до професійної діяльності. Тому цей напрям можна розвивати та доопрацьовувати з погляду формування готовності до професійної діяльності в

процесі вивчення спеціальних дисциплін, проходження виробничих практик і самостійної роботи студентів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Котенко Н. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчальних практик / Н. О. Котенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка / [ред. кол. : Григорій Терещук (гол. ред.) та ін.] – 2011. – № 1. – С. 23–28.

2. Котенко Н. О. Розробка наскрізних програм практик для ВНЗ галузі зв'язку / Н. О. Котенко // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво: наук. журн. / [ред. кол. : В. Д. Рудь (відп. ред.) та ін.] – Луцьк, 2011. – № 4. – С. 40–45.

3. Руденко Н. О. Аналіз проблеми готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в психологічній, педагогічній і методичній літературі / Н. О. Руденко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.] – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – Вип. 25. – С. 198–203.

4. Руденко Н. О. Зв'язок навчальної практики з програмування із предметами фізико-математичного циклу та її вплив на розвиток інтелектуальних вмінь студентів / Н. О. Руденко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології / [ред. кол. : А. А. Сбруєва та ін.] – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. – № 2 (4). – С. 330–337.

5. Руденко Н. О. Проведення навчальних практик у ВНЗ галузі зв'язку як проблема випускників педагогічних університетів / Н. О. Руденко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.] – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – Вип. 22. – С. 210–215.

6. Руденко Н. О. Роль навчальних практик у формуванні готовності до професійної діяльності / Н. О. Руденко // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики : збірник наукових праць / [ред. кол. : І. О. Теплицький (відп. ред.) та ін.] – Кривий Ріг : НМетАУ, 2010. – Випуск VIII : у 3-х томах. – Т. 3 : Теорія і методика навчання інформатики. – С. 220–222.

7. Руденко Н. О. Самостійна робота студентів та її значення у процесі навчання в ВНЗ технічного профілю на прикладі вивчення курсу «Технічне обслуговування ЕОМ» / Н. О. Руденко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.] – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – Вип. 19. – С. 466–470.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Котенко Н. О. Вимоги до професійної компетентності техніків у галузі зв'язку / Н. О. Котенко // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції «Наукова діяльність студентів як шлях формування їх професійних компетентностей»

(НПК-2010), м. Суми, 9 грудня 2010 р. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2010. – С. 31–32.

9. Котенко Н. О. Планування навчальної практики в умовах кредитно-модульної системи організації навчання / Н. О. Котенко // VII наукова конференція ДУІКТ «Сучасні тенденції розвитку технологій в інфокомунікаціях та освіті» (25–26 листопада 2010 року) : Матеріали конференції. – К. : ДУІКТ, 2010. – С. 273–275.

10. Руденко Н. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі практики з програмування / Н. О. Руденко // Тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (ІТОНТ-2010) : Черкаси, 4 – 6 травня 2010 р. У 2-х томах. – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – Т.2. – С. 28.

11. Руденко Н. О. Зв'язок навчальних практик із предметами фізико-математичного циклу та їх вплив на розвиток інтелектуальних вмінь студентів / Н. О. Руденко // Розвиток інтелектуальних вмінь та творчих здібностей учнів і студентів у процесі навчання математики : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (3–4 грудня 2009 р., м. Суми). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2009. – С. 169–170.

12. Руденко Н. О. Проведення навчальних ознайомчо-професійних практик у ВНЗ галузі зв'язку як проблема випускників педагогічних університетів / Н. О. Руденко // Матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції «Стан та перспективи підготовки вчителя математики в Україні» (10–11 грудня 2009 р.). – Вінниця : Планер, 2009. – С. 118–119.

13. Руденко Н. О. Рекомендації щодо розробки наскрізних програм практик для ВНЗ галузі зв'язку / Н. О. Руденко // VI Наукова конференція ДУІКТ «Сучасні тенденції розвитку технологій в інфокомунікаціях та освіті» : матеріали конференції. – К. : ДУІКТ, 2009. – С. 42–43.

14. Руденко Н. О. Структура готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку / Н. О. Руденко // Новітні комп'ютерні технології: матеріали VIII Міжнародної науково-технічної конференції : Київ-Севастополь, 14 – 17 вересня 2010 р. К. : Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, 2010. – С. 89–90.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Котенко Н. О. Збірник практичних робіт з дисципліни «Ознайомчо-професійна практика» / Н. О. Котенко. – К. : ДЗ «ККЗ», 2011. – 201 с.

16. Котенко Н. О. Методичні вказівки до виконання практичних робіт навчальної практики з програмування / Н. О. Котенко. – К. : ДЗ «ККЗ», 2011. – 81 с.

17. Котенко Н. О. Методичні рекомендації щодо підготовки та проведення навчальних практик / Н. О. Котенко. – К. : ДЗ «ККЗ», 2011. – 48 с.

18. Котенко Н. О. Наскрізна програма практики. Напрямок підготовки «Комп'ютерна інженерія», спеціальність 5.05010201 «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» / Н. О. Котенко. – К. : ДЗ «ККЗ», 2010. – 22 с.

19. Котенко Н. О. Наскрізна програма практики. Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», напрям підготовки 6.050102 «Комп'ютерна інженерія», кваліфікація 312 «Технічні фахівці в галузі обчислювальної техніки» / Н. О. Котенко. – К. : ДЗ «ККЗ», 2010. – 22 с.

АНОТАЦІЇ

Котенко Н.О. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Вінниця, 2013.

Дисертація присвячена вирішенню проблеми планування, проведення та підведення підсумків навчальних практик у ВНЗ та формуванню з їх допомогою готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку. Відповідно до завдань дослідження проаналізовано сучасний стан методичного забезпечення навчальних практик майбутніх техніків зв'язку; визначено оптимальні організаційно-педагогічні умови проведення навчальних практик для формування готовності до професійної діяльності у майбутніх техніків-зв'язківців.

Створено методичне забезпечення проведення навчальних практик та описано методику його використання. Запропоновано модель формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків зв'язку в процесі навчальних практик та експериментально перевірено її результативність.

Основні результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес ВНЗ, що готують фахівців для галузі зв'язку.

Ключові слова: готовність до професійної діяльності, практика, навчальна практика, технік галузі зв'язку, професійна компетентність техника-зв'язківця.

Котенко Н.А. Формирование готовности к профессиональной деятельности будущих техников отрасли связи в процессе учебных практик. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины, Винница, 2013.

Диссертация посвящена решению проблем планирования, проведения и подведения итогов учебных практик в вузах, а также формированию с их помощью готовности к профессиональной деятельности будущих техников отрасли связи. В соответствии с заданиями исследования проанализировано современное состояние методического обеспечения учебных практик, их организация и особенности проведения с точки зрения формирования готовности к профессиональной деятельности будущих техников связи; определены и экспериментально проверены оптимальные организационно-педагогические условия проведения учебных практик в колледжах связи, что способствуют формированию готовности студентов к будущей профессиональной деятельности; теоретически определена и экспериментально проверена модель формирования готовности к профессиональной деятельности будущих техников связи в процессе учебных практик; создано комплекс методического обеспечения учебных практик, методические рекомендации для руководителей учебных практик по поводу формирования готовности к профессиональной деятельности будущих техников-связистов.

На основании анализа современных требований работодателей к знаниям, умениям и навыкам техников-связистов и с учетом дальнейших перспектив развития отрасли связи, сформулирован перечень компетентностей, что должны формироваться и совершенствоваться при прохождении будущими бакалаврами учебных практик.

Определены критерии готовности к профессиональной деятельности будущих техников-связистов и возможные уровни их формирования.

Подробно описаны все составляющие модели формирования готовности к профессиональной деятельности будущих техников связи в процессе учебных практик. Главная цель предложенной модели – обеспечение формирования готовности к профессиональной деятельности будущих техников связи в ходе учебных практик.

Сформулированы требования к разработке сквозных программ практик для вузов отрасли связи. Сквозная программа – необходимый элемент эффективного планирования и проведения учебных практик. Благодаря сквозной программе все практики, которые запланированы для определенного направления подготовки, взаимосвязаны между собой и логически дополняют друг друга и другие дисциплины предусмотренные учебным планом, что способствует формированию готовности будущих техников отрасли связи к профессиональной деятельности.

Создано методическое обеспечение проведения учебных практик студентов образовательно-квалификационного уровня «бакалавр» направления подготовки «Компьютерная инженерия» и описана методика его использования. Экспериментально доказана его эффективность.

Большое внимание в ходе исследования было уделено применению информационно-коммуникационных технологий в ходе учебных практик. Информационно-коммуникационные технологии обучения, в случае правильного и уместного их применения, способствуют интенсификации обучения и в некоторых случаях упрощают работу преподавателя. Для качественного и эффективного планирования и проведения учебных практик рекомендуем к каждой предусмотренной учебным планом практике разработать электронный комплекс в состав которого войдут такие важные компоненты как электронное пособие и система тестирования. Электронное пособие должно включать все методические разработки, что необходимы студенту-практиканту в процессе учебной практики (лекции, технологические карты, задания для самостоятельной работы, тренировочные тесты и др.).

Информационно-коммуникационные технологии обучения в контексте учебных практик разделялось на следующие категории: создание и использование электронных курсов; создание и использование электронных пособий; разработка, реализация и использование тестовых программ; использование программ-тренажеров; использование видеофрагментов; использование средств сети Интернет; использование персональных компьютеров как вспомогательное средство.

Внимание уделялось рассмотрению методов и форм контроля за учебно-познавательной деятельностью студентов-практикантов в процессе формирования готовности к профессиональной деятельности. Правильно спланированные

мероприятия по проверке и оценке знаний студентов во время учебных практик выполняют не только контролирующую функцию, но и такие важные функции как учебная и мотивирующая. Во время контроля стимулируется умственная деятельность студентов-практикантов, происходит обобщение и систематизация полученных знаний, формируется готовность к профессиональной деятельности.

Дана характеристика влияния учебных практик на готовность к профессиональной деятельности будущих техников связи. Правильно построенная учебная практика позволяет: систематизировать и закрепить знания, умения и навыки полученные во время теоретического обучения, а также продемонстрировать их применение тем самым мотивировать дальнейшую учебную и профессиональную деятельность; развить умение работать в коллективе, отвечать за результаты своих действий, правильно организовывать свое рабочее время. Установлено, что проведение экскурсий на предприятия отрасли связи и привлечение ведущих специалистов отрасли к чтению лекций во время учебных практик студентов, информирование студентов по поводу особенностей их будущей профессиональной деятельности способствуют формированию готовности к профессиональной деятельности будущих техников связи.

Основные результаты исследования внедрены в учебно-воспитательный процесс высших учебных заведений, готовящих специалистов для отрасли связи.

Ключевые слова: готовность к профессиональной деятельности, практика, учебная практика, техник отрасли связи, профессиональная компетентность техника-связиста.

Kotenko N.O. Formation of readiness for future professional technicians in the field of communication training practices. - Manuscript.

Dissertation for submitting a scientific degree of candidate of pedagogical sciences on speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mychailo Kotsiybynskyuy of the Ministry Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Vinnytsya, 2013.

The thesis is devoted to solving the problem of planning, conducting and debriefing training practices in higher education and the formation of their willingness to help professional technicians future communications field. According to the objectives of the study analyzed the current state of methods of teaching practices for future communications technology, optimum organizational and pedagogical conditions of educational practices to create readiness for professional activity in the future technicians signalers.

A methodological support of educational practices and describes the method of its use. A model of readiness for professional future of communications technology in the educational practices and experimentally verified its effectiveness.

The main results of research implemented in the educational process of higher education institutions that train specialists for the communications industry.

Keywords: commitment to the profession, practice and teaching practice, telecommunications technician, professional competence, Telecommunication equipment.

Підписано до друку 11.01.2013.
Формат 60x84/16. Ум.др.арк. 1,16
Папір офсетний. Рарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний.
Обл.-видавн.арк.1,16
Наклад 100 прим. Замовлення №295

ТОВ «Ландо ЛТД»
М. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе 145
тел.: (0432) 52-33-95